Edmund de Waal aan het werk in zijn atelier. FOTO ANP

Edmund de Waal
Hoe te beginnen
Over familie, kunstenaarschap en het vinden van een eigen stem (*How to begin*)
Vert. Paul van der Lecq
De Bezige Bij; 272 blz. €24,99

Schrijver en keramist Edmund de Waal onderzoekt hoe belangrijk kritische leraren waren voor zijn ontwikkeling. Van zijn oma én van Rainer Maria Rilke leerde hij veel.

tekst **Tanny Dobbelaar**

Koester je creativiteit, was de les van Rilke

Op zijn 17de verliet Edmund de Waal voortijdig zijn school. Hij wist dat hij dichter en pottenbakker wilde worden. Daar heb je geen diploma voor nodig, maar wat dan wel? Zelfvertrouwen en autonomie, zou ik denken. In *Hoe te beginnen* geeft De Waal een ander antwoord: hij wilde advies. Dus ging hij op zoek naar leermeesters.

Zijn eerste leermeester was zijn oma Elisabeth de Waal (1899-1991), een geboren Ephrussi, een rijke Joodse bankiersfamilie. Als twaalfjarige stuurde hij haar zijn eerste sonnetten. Ze vond die onzorgvuldig, te vaag. Bovendien hielden ze geen maat.

Zij stuurde hem op haar beurt Rainer Maria Rilkes *Elegieën van Duino*, en een notitieboekje om al zijn werk bij elkaar te houden. Haar leven lang zou ze hem brieven schrijven, met wat bankbiljetten voor poëziebundels. Ach, zo'n oma gun je iedereen!

Edmund de Waal is inmiddels een vooraanstaand Britse keramist, maker van talloze onontkoombare museale potten. Als schrijver brak hij door met *De haas met de amberkleurige* ogen. Zijn Joodse familieleden Ephrussi, onder wie oma Elisabeth, woonden verspreid over Europa in paleizen vol kunst. De nazi's roofden al hun eigendommen. Na de oorlog kregen de overlevenden slechts een deel met veel moeite terug.

Hoe word je een maker van potten die onontkoombaar zijn? De Waal vond op zijn zeventiende een leermeester in de keramiek: Geoffrey Whiting in Canterbury. Die zegt zonder een spoor van ironie: de eerste dertigduizend potten zijn het moeilijkst.

Wekelijks draaide De Waal tientallen exemplaren. Elke vrijdag sneed Whiting ze doormidden met een stalen draad, om te zien of hun wanden gelijkmatig waren.

Streef naar ***de perfectie van een volle maan****, zei zijn leermeester in de keramiek*

Daarna sloeg De Waal ze stuk in een container en gooide er water bij. Met die kleimassa ging hij de week erop weer aan de slag.

Streef naar de perfectie van een volle maan, zei zijn leermeester.

De Waals drang tot dichten verdween. 'Ik wilde een gedicht maken van klei, een ding als gedicht.' Het vak van keramist wilde hij van *binnenuit* leren. Het ambacht wees hem de weg.

PLOTSELINGE INGEVINGEN

Waarom schrijft De Waal dit allemaal? Hij onderzoekt het ontstaan van een kunstenaar. Dat begint met een enkel beeld, een sjabloon, een gerucht. Begin in het besef dat je geen meesterwerk maakt, schrijft De Waal. 'Het voorlopige karakter daarvan helpt je vooruit.' Plotselinge ingevingen doen zich voor *tijdens* het werk, niet als je op werk zit te wachten.

Bovenstaande is te lezen in de inleiding op de briefwisseling van zijn oma Elisabeth met de toen al wereldberoemde Rainer Maria Rilke (1875-1926), de man die dingen ook kon beschouwen als een gedicht.

In deze briefwisseling neemt Rilke de dichterlijke ambities van Elisabeth bloedserieus. Hij prijst de 'onverstoorbare >>